

УДК 81'371'42:821.112.2=31
DOI 10.32999/ksu2663-3426/2021-2-8

ЕМОЦІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ ХУДОЖНОГО ПОРІВНЯННЯ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Д. ШВАНІЦА «DER CAMPUS»)

Романова Наталя Василівна,
доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри німецької та романської філології
Херсонський державний університет
vissensvelt@gmail.com
orcid.org/0000-0002-7444-3811

Стаття присвячена виявленню семантики емоцій у сучасній німецькій мові через художнє порівняння як стилістичний прийом. Життя людини без емоцій неможливе, вони постачають психічну енергію організму, опосередковують внутрішній і зовнішній світ, беруть участь у когнітивних процесах, спонукають людину до діяльності й досягнення корисного результату тощо. Визначення поняття емоції національно й науково забарвлене. У німецькомовному тлумаченні емоція має широке й вузьке значення. У широкому розумінні емоція відображає душевні переживання, у вузькому сенсі емоція тотожна інстинктивним виявам психіки. Розрізняють позитивні й негативні емоції. Ця класифікація умовна, оскільки знак емоції корелює з її наслідками для організму. Якщо емоції сприяють виживанню, адаптації індивідуума в об'єктивній дійсності, відповідають його потребам і інтересам, то їх вважають позитивними, якщо ні – негативними (К. Ізард). До позитивних емоцій зараховують інтерес, подив, радість, любов, сором, провину, до негативних – горе, гнів, страх, біль/страждання, відразу, презирство. Кожну з наведених емоцій переживають і проявляють по-різному. Виявлення емоцій на тлі «норми» може бути надмірним, інтенсивним, помірним і слабким. В емпіричному матеріалі емоції характеризуються образністю, механізмом якої є метафора. Метафора фіксує тотожність порівнювальних предметів або явищ на основі ознаки, що розкриває їх сутність. Виокремлено два різновиди образів емоцій: реальні й уявні. Реальні образи диференціюємо формально за ознакою красномовства на дві семантичні підгрупи: 1) високі (піднесені) й 2) середні (помірквані). Високі образи маніфестують навчальні заклади (університет), середні пов'язані з сумним жартом, струмом пару, обіймами, вчителем, промовою, екзаменом. Уявні образи орієнтують на конфірмацію, правила гри «Гнійний жук», обуреного водія, чоловіка іноземки. Семантика емоцій і їх варіантів апелює до «норми» (спокій), позитиву (радість, щастя, подив, інтерес), негативу (гнів, злість, обурення, горе, смуток, біль, страх, боязнь, переляк, жах, розчарування, зневага).

Ключові слова: емоції, жінка, інтенсивність вияву емоції, образ, переживання, семантика, художнє порівняння, чоловік.

EMOTIONS THROUGH THE PRISM OF ARTISTIC COMPARISON (BASED ON D. SCHWANITZ'S «DER CAMPUS»)

Romanova Natalya Vasylivna,
Doctor of Philological Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of German and Romance Philology
Kherson State University
vissensvelt@gmail.com
orcid.org/0000-0002-7444-3811

This paper presents revealing the semantics of emotions in modern German through artistic comparison as a stylistic device. Human life without emotions is not possible, they supply the mental energy of the body, mediate the inner and outer world, participate in cognitive processes, motivate people to work and achieve useful results, etc. The definition of emotion is nationally and scientifically colored. In the German emotion has broad and narrow meanings. Emotion in the broad interpretation reflects emotional experiences; in the narrow sense it is identical to the instinctive manifestations of the psyche. There are positive and negative emotions. This classification is conditional because the sign of emotion correlates with its consequences for the body. If emotions contribute to the survival, adaptation of the individual in objective reality, they are considered positive, if not – negative (K. Izard). Positive emotions include interest, surprise, joy, love, shame, guilt, negative – grief, anger, fear, pain/suffering, immediately, contempt. Each of these emotions is experienced and manifested in different ways. Detection of emotions against the background of the “norm” can be excessive, intense, moderate and weak. In the empirical material, emotions are characterized by imagery, the mechanism of which is metaphor. Metaphor captures the identity of comparative objects or phenomena on the basis of a feature that reveals their essence. There are two types of images: real and imaginary. Real images are formally differentiated on the basis of eloquence into two semantic subgroups: 1) high (elevated) and 2) medium

(temperate). High images are manifested by educational institutions (university), medium ones are associated with a sad joke, a steam current, hugs, a teacher, a speech, an exam. Imaginary images focus on confirmation, the rules of the game «Purulent Beetle», an outraged driver, a foreign man. The semantics of emotions and their variants appeals to the «norm» (calm), positive (joy, happiness, surprise, interest), negativity (anger, rage, resentment, grief, sadness, pain, fear, apprehension, fear, horror, disappointment, contempt).

Key words: artistic comparison, emotions, experience, intensity of emotion expression, image, man, semantics, woman.

1. Вступ

Емоції привертають увагу дослідників, починаючи з античності. Цікаво, що давні греки заперечували їх існування в мові (Гамзюк, 2000: 10–11), але визнавали важливу роль у мовленні. Йдеться про рухи тіла, жестикуляцію, вираз обличчя, звуки й відтінки голосу оратора (Роменець, 2005: 379–380).

Звернення до наукової літератури з проблем лінгвістики емоцій показує, що сучасні мовознавці використовують різні підходи до дослідження феномена, зокрема структурно-, функціонально-семантичний, комунікативний, комунікативно-дискурсивний, концептуальний, психо-, соціолінгвістичний, лінгвокогнітивний, -семіотичний, -культурологічний, -прагматичний, синхронно-діахронний, аксіологічний, перекладознавчий тощо (Романова, 2015: 1).

Незважаючи на велику кількість праць, присвячених вербалізації, семантиці, історії та функціям емоцій, на периферії дотепер лишається стилістичний аспект емоційного явища, що можна розглядати як актуальність вибору теми нашого дослідження.

Мета пропонованої розвідки – з'ясувати парадигму основних емоцій в емотивно маркованих контекстах із художнім порівнянням. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання низки завдань: 1) уточнення понять «емоція», «порівняння», «художнє порівняння»; 2) аналіз семантики емоцій через художнє порівняння; 3) класифікація емоцій за різними ознаками й критеріями, як-от: форма, вияв, виразна функція, модальність, семантика.

2. Поняття «емоція», «порівняння», «художнє порівняння»

Терміни «емоція», «порівняння» і «художнє порівняння» лінгвісти тлумачать відповідно до методологічних принципів та національних наукових традицій. До прикладу, вітчизняні мовознавці розуміють емоцію як форму суб'єктивного «відображення дійсності» (Гамзюк, 2000: 29), психічне явище (Яременко, Сліпушко, 2003, 1: 645), термін (Семотюк, 2008: 222), німецькі лінгвісти визначають емоцію крізь призму філософ-

ських термінів, а саме: запозиченого з французької мови «Emotion» та питомого «Gefühl» (Романова, 2012).

Наведені лексеми узгоджують із трьома планами: психологічним *Gefühlsregung*, *Gemütsbewegung*, *Erregung*, *innere Regung*, *seelische Empfindung*, фізичним *Wahrnehmung durch den Tastsinn* та когнітивним *Ahnung*, *ungenaueres Wissen* (Wahrig, 2012: 297, 398).

Емоцію в нашій студії тлумачитимемо в широкому розумінні як душевні переживання людини.

Поняття «порівняння» в німецькій мові інтерпретують як когнітивний процес на тлі оцінки, «художнє порівняння» – як образний мовний зворот або вислів, що полегшує розуміння порівнюваного (Wahrig, 2012: 1006).

Наприклад, у висловлюванні *Wenn sie böse war, wurde sie intelligenter, als es ihrer Natur entsprach* (Schwanitz, 1995: 20) слово *intelligenter* із номінації якості й оцінки загальної культури стає маркером якості й оцінки жіночої раціональної інтуїції, мотивацією для розгорнутого логічного порівняння біологічної природи індивідуума певного статусу *als es ihrer Natur entsprach*. Нове смислове наповнення привносить емоція *злості böse war*. Ця емоція кардинально змінює когнітивні процеси, забарвлюючи мислення суб'єкта *sie* (носія емоційного стану) позитивно, а мислення об'єкта *er* (носія емоційного стану) – негативно. Отже, художнє порівняння є своєрідним механізмом градування ознаки, характерної для певного явища, – когнітивної сфери особистості (немолодої жінки, немолодого чоловіка).

Ірреальне художнє порівняння відрізняється від реального більшою інформативністю *Alte Damen nickten ihm innig und aufmunternd zu, so als ob sie am Vorabend mit ihm seinen Konfirmationsspruch geübt hätten und er jetzt ihre schönsten Erwartungen übertroffen hätte* (Schwanitz, 1995: 21).

Із наведеного прикладу видно, що сеньйори *Alte Damen* виражають своє емоційне ставлення до доповіді професора Гакмана гетерогенно: на соматичному (*nickten zu*), душевному (*innig*) й моральному (*aufmunternd*) рівнях. Впадає у вічі розмитість емоції *so als*

ob sie am Vorabend mit ihm seinen Konfirmationsanspruch geübt hätten, тобто неможливо чітко визначити, чи переживають емоцію подиву, задоволення, радості чи гордості. Надалі переконуємося, що йдеться про емоцію **щастя**: контрастивна синтаксична конструкція *er jetzt ihre schönsten Erwartungen übertroffen hätte* не лише координує з аналізованим гіпотаксисом, а й сигналізує про пошук деякого узагальнюючого поняття «абсолютне щастя». Формально узагальнення простежуємо в словосполучі *ihre schönsten Erwartungen* («їхні найпотемніші бажання/мрії»). Коли такі бажання/мрії здійснюються, людина, безперечно, радіє, відчувається щасливою.

Інтенсивність емоції подиву фіксуємо в діалозі колег-лінгвістів:

«*Ich muß leider in eine Kommissionssitzung. Du kennst das ja.*»

«*Welche Kommission?*»

«*Disziplinarausschuß.*»

«*Disziplinarausschuß?*» *wunderte Ingo sich in einem Ton, als ob er sagen wollte: «Spielt ihr da mit euren Mistkugeln?»* (Schwanitz, 1995: 38).

На відміну від попереднього опису, ірреальне художнє порівняння в діалозі дотичне до авторської ремарки драматичного тексту. Така ремарка, як відомо, характеризує персонаж або його емоційну вербальну/невербальну поведінку. Предмет розмови – *Disziplinarausschuß* «дисциплінарна комісія» – тут суперечить загальноприйнятим нормам наукового світу: захищену в спеціалізованій вченій раді дисертацію через плагіат потрібно анулювати. Очевидним є нехтування порядку процедури перевірки кваліфікаційної праці на академічну добросовісність: спочатку роботу перевіряють, потім її захищають, а не навпаки. На передній план висувають уже нові образи – мораль та справедливість. Ці образи пов'язані з подвійними стандартами, характерними для сучасного періоду розвитку науки. Сюди додаються і криза наукових ідей, і комерціалізація науки, і руйнування цінностей, і бездуховність, і політизація тощо.

3. Емоції та емоційні патерни в романі Д. Шваніца «Der Campus»

Інтенсивність емоції радості матеріалізовано у висловлюванні *Mit welcher Begeisterung hatten sie alle damals die Universität als Hort der Bildungsprivilegien gestürmt!* (Schwanitz, 1995: 39).

Емоція **радіє** – це «особиста історія» персонажа, який прагнув свого часу стати студентом і став ним. Хоч минуло п'ятнадцять

років, чоловік пам'ятає «свої» і «чужі» емоційні переживання. Ці переживання не лише об'єднують *sie*, а й підсумовують *alle*, через них відтворюють цілісність ідеалу старого навколишнього світу в часі *damals* й просторі *Universität* з його метафоричним локусом *Hort der Bildungsprivilegien*. Тлом художнього порівняння *Mit welcher Begeisterung* слугує емоція спокою. Однак «ідеал» *Privilegien* було зруйновано саме масовістю, натопвом *Massen*, що впливає на емоційний стан особистості негативно: **Welch ein trauriger Witz: Als die Massen die Privilegien erobert hatten, waren es keine mehr. Statt dessen mußten Baracken errichtet werden** (там само).

Поява емоції **сму**тку, згідно з наведеним прикладом, детермінована логіко-художнім порівнянням минулого й теперішнього, змісту і форми, непізнаного й пізнаного, старого й нового, ідеального й матеріального, духовного й бездуховного, прекрасного й потворного. Невипадково ж Д. Шваніц вживає синтаксичну конструкцію з пасивним значенням *Statt dessen mußten Baracken errichtet werden*. Храм асоціюють, як правило, із сакральністю, святістю, божественністю (Тресиддер, 2001: 398), барак – із сірою буденністю, бідністю, вигнанням. Протиставлення і проведення аналогії між функціями будівель реалізує негативні конотації концепту ВИЩА ОСВІТА.

Інтенсивність емоції **зневаги** порівнюють із надлюдською напруженістю всередині тіла *Als sie die Kreuzung überquert hatten, überholte ihn hupend der BMW, und beim Vorbeirasen sah Hanno flüchtig, wie der Fahrer mit der Intensität eines Tobsüchtigen Gesten der Mißachtung in seine Richtung schleuderte und den Mund zum stummen Schrei aufsperrte, als würde er von innen zerrissen* (Schwanitz, 1995: 101).

Внутрішня напруженість тіла сигналізує про екстремальні умови для водія *Fahrer*, проявляється на фізичному (*überholte, hupend, beim Vorbeirasen*), фізіологічному (напруга м'язів а) верхніх кінцівок – *eines Tobsüchtigen Gesten*, б) обличчя – *den Mund zum stummen Schrei aufsperrte*) та психічному (зміна емоційно-моторної, емоційно-сенсорної рівноваги, уваги, імпульсивні дії) планах (порівн.: Бродовська, Патрик, Яблонко, 2005: 121).

Маркерами інтенсивності емоції **зневаги** є словосполучки із соматизмами *Intensität eines Tobsüchtigen Gesten, den Mund zum stummen Schrei aufsperrte*, підрядне ірреальне речення порівняння *als würde er von innen zerrissen*.

Очевидним є імпліцитне протиставлення інтенсивності емоції зневаги водія емоції **спокою** персонажа *Hanno*. Емоція спокою є гармонійним інтелектуальним, вольовим і емоційним станом людського тіла, нормою його існування (Войтко, 1982: 180): *Aber sie war genauso sachlich und neutral wie immer* (Schwanitz, 1995: 104). Відхилення від норми *neutral*, яке корелює із ситуацією, зумовлює появу тієї чи тієї емоції «*Nicht hier, bei Ihnen im Büro?*» *fragte Frau Eggert erstaunt und ging zum Fenster, um die Vorhänge zurückzuziehen* (там само).

У наведеному прикладі емоція спокою трансформується в емоцію **подиву**, оскільки засідання комісії перенесли до іншого приміщення – конференц-зали. Отже, зміна постійного локусу в обмеженому «обжитому» просторі на тимчасовий локус в обмеженому «необжитому» просторі активує емоційні переживання, дотичні до хвилювання, тривоги, страху.

Інтенсивність емоції **болю**, що виникає в пана Ганно через агресивну поведінку домашньої кішки, аналогічна вибуху: *Ein schriller Schmerz explodierte an seiner Hand. Er schrie auf und zog sie zurück wie vor einem Strahl heißen Dampfes* (там само: 107).

Ця поведінка природна, оскільки людина провокує тварину, залишивши її в багажнику машини на дві доби без їжі й води в клітці. Перебуваючи на межі життя і смерті, кішка змушена боротися за життя, тому кусає й шкрябає праву руку «тирана». Покалічена рука науковця символізує руйнацію не лише науки, а й влади, панування людини над Природою (порівн.: Шейнина, 2001: 91).

Біль описують через гучність голосу (*schrie auf*), напрям самостійного руху руки (*zog sie zurück*) та його прискорену швидкість *wie vor einem Strahl heißen Dampfes*.

На нашу думку, Д. Шваніц зміщує тут акценти з ВИЩОЇ ОСВІТИ на Ї ЕЛІТНИХ НОСІЇВ, фокусує увагу адресата на аморальному вчинку не просто людини, а особистості – ЕЛІТНОГО НОСІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ. Особистість такого рангу має насамперед захищати тих, кого приручила, а не конфліктувати з ними. Конфлікт – це завжди негативні емоційні переживання, які потребують виходу назовні. Отже, герой – професор Гакман – проклинає кішку, кидає її клітку з усієї сили об сидіння «Мерседесу» й намагається перев'язати свою рану. Позитивним у цій експресивній поведінці є те, що тварина звільняється з «полону» і тікає.

Усвідомлення «програшу» спонукає професора до переслідування «жертви»: Він не звик програвати ані в професійній, ані в будь-якій іншій сфері. За таких міркувань ЕЛІТНИЙ НОСІЙ ВИЩОЇ ОСВІТИ забезпечує формування і функціонування художнього порівняння.

Емоцію **переляку** виявляємо у висловлюванні з художнім порівнянням, що конституює раптовість запрошення чоловіком жінки на роботу *Die Aufforderung kam so unvermittelt, daß Brigitte im ersten Schreck dachte, er forderte sie auf, ihn zu umarmen. Sie lachte nervös auf* (Schwanitz, 1995: 110).

У патріархальному суспільстві жінка почала працювати на виробництві порівняно недавно – з ХХ століття. Німецьку жінку оцінювали за традиційними трьома параметрами: «матір (Kinder) – куховарка (Küche) – прислуга Бога (Kirche)». На виробництві її сприймали також неоднозначно, по-перше, як рівноправного члена колективу/команди, активного громадського діяча, колегу, партнера, по-друге, як справжню жінку, супержінку, по-третє, як посередника антонімічних стосунків, помічницю, волонтерку, по-четверте, як феміністку, не феміністку, по-п'яте, як акторку, коханку й навіть розпусницю, по-шосте, як неосвічену іноземку, туркеню, переселенку, по-сьоме, як опудало з вищою університетською освітою, по-восьме, як терористку.

У наведеному вище прикладі жінка боїться сексуальних домагань майбутнього шефа, тому градує їх імпліцитно за певним ступенем розвитку: обійми, поцілунки, секс. Уявне та емоційне об'єктивують нервовим сміхом (*Sie lachte nervös auf*).

Не отримавши відповіді на своє питання, шеф почувається розчарованим. Його розчарування ідентичне емоційному стану шкільного вчителя, який змушений відповідати на власне питання сам *Enttäuscht wie ein Lehrer, der seine Frage selbst beantworten muß, sagte er:*

«*Nun, damit Wienholt vom Zentralen Institut für Sprachpraxis Sie besser schlucken kann*» (там само: 111).

Отже, чоловіки-посадовці переносять сімейні відносини на виробництво, не диференціюють «свою» й «чужу жінку», узагальнюють її біологічну роль і вивищують власну біологічну природу.

Емоція **горя**, яку болюче переживає дружина професора Гакмана через втрату улюбленої кішки, має свої фази, репрезентовані мовою тіла: *Erst liefen ihr ein paar*

Tränen zögernd über die Wangen, dann fingen ihre Schultern an zu zucken, sie begann zu schluchzen, warf sich herum und heulte schließlich mit solch hemmungsloser Hingebung, daß ihr ganzer Körper von Konvulsionen geschüttelt wurde. Hanno staunte über die Intensität eines solchen Gefühls. Es war, als ob sie alle Verluste ihres Lebens auf einmal beweinte, als ob sie ihre schwindende Jugend und ihre verfehlte Ehe beweinte. Sie weinte so aufopferungsvoll und umfassend gründlich, als ob sie mit ihren Tränen das Haus ihrer Trauer ein für allemal säubern wollte, daß Hanno am liebsten mitweint hätte (там само: 140).

Так звана перша фаза – пара сльозинок по щоках (*ein paar Tränen zögernd über die Wangen*), друга – посмикування плечей (*ihre Schultern zucken*), схлипування (*schluchzen*), метання на ліжку (*warf sich herum*), третя – невтримне голосіння (*heulte mit solch hemmungsloser Hingebung*), конвульсії всього тіла (*ihir ganzer Körper von Konvulsionen geschüttelt wurde*). Інтенсивність вияву емоції горя заражає інших людей, спонукає їх до фізичних та моральних дій *Der Impuls breitete sich in ihm aus, sich wieder aufs Bett zu setzen, sie in die Arme zu nehmen und zu trösten* (там само). Звідси випливає, що роль одруженого чоловіка не обмежується високим заробітком або статусом, а й охоплює піклування щодо емоційного стану, почуттів ближнього. Можна змоделювати співвідношення емоційного й чуттєвого в такий спосіб: чим гірше відчувається жінка, тим сентиментальнішим стає чоловік.

Оцінюючи інтенсивність емоції горя, чоловік гіперболізує її, але не усвідомлює того, що це гіперболізація відображення внутрішнього (психічного) світу. Усвідомлення настає лише тоді, коли він виявляє свою неадекватність у відображенні останнього *Frau Görüsan machte sich also ihren eigenen deftigen Reim auf die Veränderungen im Hause Hackmann und erinnerte ihn an die guten alten Rezepte. O Gott, wenn das so einfach wäre! In dem Moment wünschte sich Hanno nichts lieber, als nicht mehr Professor Hackmann zu sein, sondern der Mann von Frau Görüsan* (там само). Перехід від неусвідомлюваного до усвідомлюваного змісту внутрішнього (психічного) світу відбувається на основі реального перетворення ситуації, в якій з'являється новий аспект – морально-духовний. Цей аспект виходить далеко за межі внутрішнього психічного світу і чоловік постає в небажаних

для нього ролях – агресора, насильника, націоналіста, тирана.

У зв'язку з обсягом статті аналіз наведених ролей чоловіка не передбачаємо.

Емоція **інтересу** невід'ємна від світської бесіди під час званої вечері в ресторані. Йдеться про сексуальне домагання до студенток із боку професорського складу: *«Soll er doch lieber erzählen, was er in der Sache mit der sexuellen Belästigung herausgefunden hat», unterbrach ihn Kurtz brutal und wandte sich an Bernie direkt. «Das interessiert Brigitte mehr als dieses Bildungsrede über Santiago de Pomponella!»* (там само: 247).

Маркерами емоції інтересу є емотивне дієслово *interessiert*, художнє порівняння у вигляді нескладної синтаксичної конструкції *mehr als dieses Bildungsrede über Santiago de Pomponella*, оформлене графічно знаком оклику «!». Інтерес до табуваної теми порівнюють із конкретними речами, а саме академічною доповіддю про захоплюючу подорож до Сантьяго де Компостелла (Франція). Отже, емоція інтересу контрастує з культурним життям людини. Крім того, вона трансформує емоційний стан адресата, дає змогу йому усвідомити своє «Я», оцінити себе в навколишньому світі та виявити свою істинну сутність, приховану за маскою, – агресивність: *Bernie wurde fast wieder nüchtern vor Wut. Jetzt mußte Bernie der Eisige an die Front und dem Kurtz eins aufs Dach geben* (там само).

Емоція **обурення** трапляється в діалозі, точніше у внутрішніх думках персонажа:

«Was wissen Sie über die Riezler-Tagebücher?»

O Gott, das wurde ja wie im Examen! Was wußte er über die Riezler-Tagebücher? (там само: 149).

У наведеному прикладі емоція обурення вербалізована комплексно або двома різновидами контекстів: лінгвістичним, що вмішує в себе апелятив *O Gott* і окличне речення з художнім порівнянням *das wurde ja wie im Examen!* та стилістичним із питальними реченнями з питальним словом *Was wußte er über die Riezler-Tagebücher? Was wußte er über Referenzsemantik?* і без *Mußte er das wissen?*

Лінгвістичний контекст уточнює емоційний стан персонажа, стилістичний доповнює і характеризує останній: однотипність реплік, паралелізмів (повтора) питальних слів *Was* (2), б) дієслова *wußte* (2), в) прийменника *über* (2), д) вказівного займенника

das (2), *e*) особового займенника *er* (3) створюють враження не лише внутрішнього напруження, а й моделюють іншу емоцію – емоцію **страху** через її варіант *pereljak*. Очевидно, персонаж переживає негативний емоційний патерн – обурення – переляк, у межах якого домінує емоція переляку.

Принагідно зауважимо, що загалом емоція переляку (страху) слугує засобом передачі розвитку конфлікту між зовнішнім і внутрішнім, об'єктивним і суб'єктивним, природним і штучним, соціальним і психологічним, моральним і аморальним, культурним і емоційним, тілесним і безтілесним, духовним і бездуховним. Отже, емоції людини постають у своїй нерозривній цілісності з когнітивною сферою, біологічно-соціально-психологічною природою особистості та оцінкою нею навколишнього світу й себе в ньому.

4. Висновки

Підсумовуючи, можна стверджувати, що художні порівняння реалізують множинність семантики і функціонального призначення емоцій. У плані репрезентації онтології емоції апелюють до реального та ірреального осмислення: Реальне осмислення феномена еквівалентне фоновим знанням автора тексту й персонажів про емоції психічної категорії, ірреальне – естетичної відповідно.

Емоції класифікуємо й за ознакою форми (власне емоції та емоційні патерни), за критерієм вияву (слабкі, помірні та сильні), за ознакою виразної функції (тілесні та вербальні, експресивні та неекспресивні), за критерієм модальності (позитивні, негативні, нейтральні), за ознакою семантики (спокій, радість і її варіанти (щастя), подив, інтерес, гнів і його варіанти (злість, обурення), горе і його варіанти (смуток, біль), страх і його варіанти (боязнь, переляк, жах), розчарування, зневага).

Перспективними щодо подальших досліджень видаються окреслення корпусу емоцій на основі метафори, а також зіставна семантика емоцій художніх порівнянь та метафор.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бродовська В.Й., Патрик І.П., Яблонко В.Я. Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові. Київ : Професіонал, 2005. 224 с.
2. Войтко В.І. (ред.) Психологічний словник. Київ : Вища школа, 1982. 216 с.
3. Гамзюк М.В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць: На матеріалі

- німецької мови. Київ : Видавничий центр КДЛУ, 2000. 256 с.
4. Романова Н. Мотивація запозичення лексики *Emotion* німецькою мовою. *Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 19–21 квітня 2012 року. Львів : ЛДУ БЖД, 2012. С. 171.
5. Романова Н.В. Семантичний розвиток емотивної лексики німецької мови VIII – початку XXI століть : автореф. дис. ... докт. філол. наук. Київ : КНЛУ, 2015. 32 с.
6. Роменець В.А. Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження. Київ: Либідь, 2005. 916 с.
7. Семотюк О.П. Сучасний словник іншомовних слів. Харків : Веста, 2008. 688 с.
8. Тресиддер Дж. Словарь символов / пер. С. Палько. Москва : ФАИР-ПРЕСС, 2001. 448 с.
9. Шейнина Е.Я. Энциклопедия символов. Москва : АСТ, 2001. 591 с.
10. Яременко В., Сліпушко О. (уклад.). Новий тлумачний словник української мови у трьох томах. Київ : Аконіт, 2003. Т. 1: А–К. 928 с.
11. Schwanitz D. Der Campus. Frankfurt am Main : GOLDMANN, 1995. 384 S.
12. WAHRIG. Wörterbuch der deutschen Sprache. München : dtv, 2012. 1152 S.

REFERENCES:

1. Brodovs'ka, V.Y., Patryk, I.P., Jablonko, V.Ja. (2005). Tlumachnyi slovnyk psykhologichnykh terminiv v ukrains'kii movi [Explanatory dictionary of psychological terms in Ukrainian]. Kyiv: Professional. 224 p. [in Ukrainian].
2. Voitko, V.I. (ed.) (1982). Psykhologichnyi slovnyk [Psychological dictionary]. Kyiv: Higher school. 216 p. [in Ukrainian].
3. Hamziuk, M.V. (2000). Emotyvnii komponent znachennja u protcesi stvorennja frazeologichnykh odynyt's': na materiali nimets'koi movy [Emotional component of meaning in the process of formation of phraseological units: On the material of the German language]. Kyiv: State Linguistic University Press. 256 p. [in Ukrainian].
4. Romanova, N. (2012). Motyvatsija zapozycennja leksemy Emotion nimets'koju movoju [Motivation for borrowing tokens Emotion in German]. In: Linguistic problems and innovative approaches to teaching foreign languages in higher education (p. 171). L'viv: University Press [in Ukrainian].
5. Romanova, N.V. (2015). Semantychnyi rozvytok emotyvnoi leksemy nimets'koi movy VIII – pochatku XXI stolit'. Avtoref. dys. dokt. filol. nauk [Semantic development of the German emotive vocabulary of the VIII – early XXI centuries. Doctor. philol. sci. diss. abstract]. Kyiv. 32 p. [in Ukrainian].
6. Romenets', V.A. (2005). Istorija psykhologii: Starodavni svit. Sereдни viki. Vidrodzhennja [History of psychology: The Old ages. The Middle Ages. Renaissance]. Kyiv: Swan. 916 p. [in Ukrainian].
7. Semotjuk, O.P. (2008). Suchasnyi slovnyk inshomovnykh sliv [Modern dictionary of foreign words]. Kharkiv: Vesta. 688 p. [in Ukrainian].

8. Tresidder, Dzh. (2001). Slovar' simvolov [The Hutchinson Dictionary of Symbols]. Moscow: FAIR-PRESS. 448 p. [in Russian].
9. Sheinina, E.Ja. (2001). Entsiklopedija simvolov [Encyclopedia of Symbols]. Moscow: AST. 591 p. [in Russian].
10. Jaremenko, V., Slipushko, O. (eds.) (2003). Novyi tлумachnyi slovnyk ukrains'koi movy u trjokh tomakh [New explanatory dictionary of Ukrainian Language in three Volumes]. Kyiv: Akonit. Vol. 1: A–K. 928 p. [in Ukrainian].
11. Schwanitz, D. (1995). Der Campus. Frankfurt am Main: GOLDMANN. 384 p. [in German].
12. WAHRIG (2012). Wörterbuch der deutschen Sprache. München: dtv. 1152 p. [in German].

*Стаття надійшла до редакції 29.09.2021.
The article was received 29 September 2021.*